

تأثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و کیفیت حسابداری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محمدحسن سعادتیان فریور

گروه حسابداری، واحد بین المللی کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران

محسن حمیدیان

استادیار رشته حسابداری و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب (نویسنده مسئول)

حمیدرضا وکیلی فرد

دانشیار رشته حسابداری و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۳/۲۶ تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۷/۰۲

چکیده

شرایط اقتصادی می تواند تاثیرات متفاوتی بر شرکت ها داشته باشد. در شرایط بروز بحران مالی، از آنجایی که تصمیمات به موقع و اثربخش در زمینه مالی از ارزش بالایی برخوردار می باشد، بنابراین لازم است تا کیفیت اطلاعات حسابداری که به عنوان مبنای مناسب و زیربنایی برای پیش بینی های مالی، تصمیمات صحیح در راستای استفاده بهینه از منابع و کاهش هزینه ها می باشند، مورد توجه قرار گیرد. در این پژوهش به بررسی تاثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و کیفیت حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد. کیفیت حسابداری مستقل با متغیرهای رتبه کنترل کیفیت جامعه حسابداران رسمی، سهم بازار حسابرس و تعداد مدیران ارشد شاغل در موسسات حسابداری اندازه گیری گردید بنابراین فرضیه اصلی پژوهش در قالب سه فرضیه فرعی آزمون گردید جامعه آماری تحقیق، کلیه شرکت های تولیدی پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۹۰ لغایت انتهای سال ۱۳۹۶ می باشد. نمونه مورد بررسی تحقیق، مشتمل بر ۹۰ شرکت که با استفاده از روش حذفی سیستماتیک انتخاب گردید. جهت آزمون فرضیه ها از رگرسیون چند متغیره و روش پنل دیتا استفاده شد. نتایج حاکی از تاثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی با رتبه کنترل کیفیت جامعه حسابداران رسمی، سهم بازار حسابرس و عدم تاثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی با تعداد مدیران ارشد شاغل در موسسات حسابداری داشت.

واژه های کلیدی: وضعیت اقتصادی، محدودیت مالی، کیفیت حسابداری.

۱- مقدمه

توانایی شرکت در دستیابی به منابع مالی درون سازمانی و برون سازمانی برای سرمایه‌گذاری و اجرای طرح‌های توسعه‌ای از عوامل اصلی رشد سودآوری محسوب می‌شود. شرکت‌ها در زمان نیاز به منابع مالی جدید، با منابع درون سازمانی شامل سودانباشته و ذخایر یا با منابع برون سازمانی مانند ایجاد بدهی و یا انتشار سهام، منابع ضروری خود را تأمین می‌کنند. عامل مهم در تصمیم‌گیری شرکت برای نحوه تأمین مالی، هزینه آن است. هزینه تأمین مالی برای شرکت‌های با محدودیت تأمین مالی، بیشتر است. محدودیت تأمین مالی نیز مانعی برای سرمایه‌گذاری و رشد شرکت است. شرکت‌های با محدودیت تأمین مالی، تمایل بیشتری به نگهداشت وجه نقد دارند و سطح بیشتری از مانده وجه نقد را نگهداری می‌کنند. عوامل مختلفی باعث ایجاد محدودیت تأمین مالی می‌شود.

عدم تقارن اطلاعاتی و مشکلات نمایندگی، مهم‌ترین عواملی است که در تخصیص منابع مالی به شرکت اثر گذار است (فخاری و نقدی، ۱۳۹۷). یکی از راه‌های کاهش هزینه نمایندگی، حسابرسی مستقل صورت‌های مالی است.

نتایج پژوهش‌های متعدد نشان داده است حسابرسی و کیفیت مطلوب آن باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین گروه‌های صاحب منافع در شرکت‌ها می‌شود. انجام حسابرسی با کیفیت زیاد، عاملی حیاتی برای شرکت‌هایی است که قصد افزایش وجه خود را دارند. تقاضای شرکت برای حسابرسی با کیفیت زیاد، با نیازهای مالی و اهرم مالی شرکت، رابطه دارد. با بهبود کیفیت گزارشگری مالی شرکت، سرمایه‌گذاران، به شرکت، اعتماد بیشتری می‌کنند و آن شرکت راحت‌تر می‌تواند برای تأمین نیازهای مالی خود، به تأمین مالی با بازار سهام اقدام کند.

افزایش کیفیت حسابرسی سبب افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران به گزارشگری مالی می‌شود و احتمال دستیابی شرکت به وجه ضروری افزایش می‌یابد بر اساس نظریه تقاضا، شرکت‌ها با روی آوردن به حسابرسی که شهرت بیشتری دارند، می‌کوشند نشان دهند که کیفیت اطلاعات صورت‌های مالی آنها مطلوب‌تر است (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۷). در این پژوهش به بررسی تاثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته می‌شود.

۲- مبانی نظری پژوهش

محدودیت تأمین مالی از مباحثی است که به‌طور وسیع در مبانی مالی درباره آن بحث شده است. محدودیت تأمین مالی به معنای ناتوانی شرکت در تأمین مالی وجوه برای سرمایه‌گذاری‌های مطلوب خود است. این ناتوانی در تأمین وجوه لازم ممکن است ناشی از ناتوانی برای استقراض، انتشار سهام یا مشکل نقدشدن دارایی‌ها باشد. شرکت‌ها زمانی با محدودیت تأمین مالی روبه‌رو هستند که تأمین مالی برون‌سازمانی با هزینه زیادی انجام شود. محدودیت تأمین مالی با تنگنای مالی، تنگنای اقتصادی و خطر ورشکستگی یکسان نیست؛ هرچند این موارد با محدودیت تأمین مالی رابطه دارد (خورشید زاده حقیقی، ۱۳۹۶). تعریف‌های متعددی از شرکت‌های با محدودیت تأمین مالی مانند شرکت‌های با مشکل نقدینگی بیشتر، شرکت‌های با محدودیت توزیع سود سهام، شرکت‌های با دسترسی کمتر به بازار سرمایه و هزینه تأمین مالی بیشتر وجود دارد. کامل‌ترین و صریح‌ترین تعریف، تعریف فازیو همکاران (۱۹۸۸) است. براساس تعریف آنها، تمام شرکت‌ها را می‌توان شرکت‌های با محدودیت مالی تلقی کرد؛ اما سطوح محدودیت‌های مالی متفاوت است. معیارهای زیادی برای تفکیک شرکت‌ها به دو دسته شرکت‌های با محدودیت تأمین مالی و شرکت‌های بدون محدودیت تأمین مالی وجود دارد. در پژوهش‌های پیشین از معیارهایی مانند میزان پرداخت سود سهام، نسبت پرداخت سود سهام، نسبت جریان نقد و لگاریتم طبیعی فروش برای طبقه‌بندی شرکت‌ها به شرکت‌های با محدودیت تأمین مالی و بدون محدودیت تأمین مالی استفاده شده است. محدودیت در تأمین مالی با عوامل مختلفی ایجاد می‌شود (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۶). از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در تخصیص منابع مالی به شرکت، عدم تقارن اطلاعاتی و مشکلات نمایندگی است با استقرار ساز و کارهای کاهنده عدم تقارن اطلاعاتی و مشکلات نمایندگی، محدودیت تأمین مالی کمتر می‌شود. یکی از این ساز و کارها، حسابرسی مستقل صورت‌های مالی است.

نظریه تقاضا برای کیفیت حسابرسی از آنجا ناشی می‌شود که بین مدیران شرکت و مالکان آن تضاد منافع وجود دارد. افزایش هزینه‌های نمایندگی به دلیل نبود تمرکز مالکیت و نبود نظارت مؤثر مالکان، سبب افزایش تقاضا برای انجام حسابرسی با کیفیت بهتر می‌شود. حسابرسی و کیفیت مطلوب آن سبب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین گروه‌های صاحب منافع در شرکت‌ها می‌شود.

پژوهش در باب کیفیت حسابرسی را نمی‌توان بدون در نظر گرفتن عرضه کیفیت حسابرسی توسط موسسات

همچنین کیفیت حسابرسی اثر منفی معناداری با هزینه های نمایندگی و بحران مالی دارد .

مهرانی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی اثر چرخه بازار سرمایه بر رفتار الگوهای پیش بینی درماندگی مالی پرداختند نتایج پژوهش نشان می دهد که رفتار الگوهای پیش بینی درماندگی مالی هم به لحاظ توانایی پیش بینی در دوره های رکود و رونق ، از یکدیگر بوده و تحت تاثیر چرخه بازار سرمایه قرار می گیرد. همچنین روش ماشین بردار پشتیبان نسبت به روش رگرسیون لجستیک از قدرت پیش بینی بالاتری برخوردار است.

عباس زاده ، و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی فراتحلیل عوامل موثر بر اظهار نظر حسابرسی تعدیل شده پرداختند . یافته ها نشان میدهد که تاخیر گزارش حسابرسی و اندازه موسسه دارای رابطه مثبت و تخصص صنعت حسابرس و دوره تصدی حسابرسی دارای رابطه منفی با تصمیمات اظهار نظر تعدیل شده حسابرسی می باشد. اما اثر هیچ یک از متغیرهای مرتبط با حسابرس و حسابرسی در مطالعات ایران معنا دار گزارش نشد. در مقابل برای متغیرهای خاص شرکت اهمیت بیشتری برای تاثیر اندازه شرکت و سودآوری بر روی صدور اظهار نظر تعدیل شده حسابرسی وجود دارد.

حمیدیان و اسدی مشیزی (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی چرخه عمر و ریسک سقوط قیمت سهام با تاکید بر نقش درماندگی مالی و عملکرد مالی پرداختند. نتایج بیانگر آن است که میانگین ریسک سقوط قیمت سهام در شرکت زیان ده و ورشکسته و در مرحله افول ، دارای بیشترین مقدار است و شرکت های واقع در مرحله بلوغ و رشد و سودآور ، و نیز شرکت های واقع در مرحله بلوغ و رشکسته نشده ، در گروه های یکسان و دارای کمترین ریسک سقوط قیمت سهام هستند .

دارابی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی تاثیر تخصص در صنعت، دوره تصدی حسابرسی و استقلال حسابرس بر ریزش قیمت سهام پرداختند و یافته های حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش نشان می دهد که بین ویژگی های کیفی حسابرسی و ریزش قیمت ارتباط معکوس و معنی داری وجود دارد. طوری که افزایش کیفیت حسابرس منتهی به کاهش ریزش قیمت سهام می شود. به عبارت بهتر نظارت دقیق و بهتر به دلیل جلوگیری از انجام کارهای فرصت طلبانه توسط مدیریت و انباشته شدن اخبار بد، منتهی به افزایش ارزش سهام شرکت موقع قیمت گذاری می شود.

اعتمادی، لطفی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی پیش بینی تغییر حسابرس با استفاده از متغیرهای درماندگی مالی: رویکرد

حسابداری رسمی تحلیل کرد. تحقیقات نشان داده است که ساختار موسسه حسابرسی نیز بر کیفیت حسابرسی اثر دارد کیفیت حسابرسی، در موسسه هایی که ساختار قویتری در استفاده از روشهای حسابرسی دارند ، با سایر موسسه ها تفاوت دارند.

از طرفی، رابطه مستقیمی بین کیفیت حسابرسی و حقالزحمه حسابرسی وجود دارد و اگر موسسه های بزرگ حقالزحمه بیشتری به صاحبکار تحمیل می کنند به این معنی است که کیفیت خدمات حسابرسی آنها مطلوبتر است. دیانجلو کیفیت حسابرسی را مشتمل بر دو احتمال تعریف کرد. اول این که حسابرس نقص سیستم حسابداری صاحبکار را کشف کند . دوم این که آن نقص را گزارش کند. کشف نقص، کیفیت حسابرسی را در قالب دانش و توانایی حسابرس اندازه گیری می کند. در حالی که گزارش آن بستگی به انگیزه های حسابرس برای افشاگری دارد.

با وجود اینکه تعریف دیانجلو برای حسابرسی صورتهای مالی مناسب است، اما می تواند سایر انواع حسابرسی ها را نیز در بر گیرد. علیرغم این که تعریف جامعی از کیفیت حسابرسی وجود ندارد که در برگیرنده انواع حسابرسی ها باشد، به طور منطقی می توان تصور کرد که کیفیت حسابرسی شامل رعایت رویه ها و استانداردهای حسابرسی است تحقیقات پیرامون کیفیت حسابرسی در جهان بر دو محور متمرکز بوده است: انگیزه عرضه حسابرسی با کیفیت بالا و انگیزه تقاضا برای حسابرسی با کیفیت بالا (سجادی و همکاران، ۱۳۹۱).

۳- پیشینه پژوهش

۳-۱- تحقیقات داخلی

حمیدیان و تقی زاده (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی کیفیت حسابرسی ، حمایت از سرمایه گذاران و مدیریت سود در دوران بحران مالی پرداختند . نتایج حاکی از آن است که بین دوران بحران مالی و حمایت از سرمایه گذاران با کیفیت حسابرسی شرکت رابطه وجود دارد . ضمن اینکه ، حمایت از سرمایه گذاران این ارتباط را تعدیل می کند . علاوه بر این ، بین حمایت از سرمایه گذاران و کیفیت حسابرسی با کیفیت سود شرکت رابطه وجود دارد .

ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی ارتباطات سیاسی ، کیفیت حسابرسی ، بحران مالی ، هزینه های نمایندگی پرداختند . نتایج پژوهش نشان می دهد که ارتباطات سیاسی اثر مثبت و معنی داری بر هزینه های نمایندگی و اثر منفی معناداری با بحران مالی شرکت ها دارد

رابطه مثبت داشته است. همچنین طی بحران مالی جهانی کیفیت حسابرسی پایین بوده است. کیفیت حسابرسی شرکت های دارای حمایت از سرمایه گذاران قوی (ضعیف) طی بحران مالی جهانی، زیاد (کم) بوده است.

چی و همکاران^۴ (۲۰۱۸) در پژوهشی نقش موسسات حسابرسی بزرگ طی بحران مالی را مورد بررسی قرار دادند. که نتایج نشان داد که فعالیت های مربوط به مدیریت سود برای شرکت هایی که توسط یکی از چند موسسه حسابرسی بزرگ انجام می شد کاهش یافته است.

لین و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود نقش حسابداران ر بحران مالی جهانی را مورد بررسی قرار دادند و به طور خاص اثر کیفیت گزارشگری مالی را بر نقدینگی سهام شرکت های انگلیسی در طول بحران مالی ارزیابی نمودند. کیفیت گزارشگری مالی از طریق شاخص های کیفیت سود و نقدینگی بازار طی دوره بحران کمتر از دوران قبل از بحران بوده است. همچنین نتیجه پژوهش حاکی از این بود که شرکت هایی با کیفیت گزارشگری بالاتر، اثر منفی کمتری را در نتیجه بحران مالی تحمل می کنند.

چونگ و همکاران^۵ (۲۰۱۷) اهمیت آماری متغیر تغییر حسابرس را علاوه بر نسبت های مالی سنتی در پیش بینی ورشکستگی بررسی کردند و نشان دادند که تغییرات حسابرس در پیش بینی ورشکستگی و انتقال اطلاعات مهم که در نسبت های مالی منعکس نشده است با اهمیت است.

مگینا^۶ (۲۰۱۷) در پژوهش خود با عنوان تغییر حسابرس و ورشکستگی به این نتیجه رسید که میان شاخص ورشکستگی Z آلتمن و تغییر حسابرس رابطه معنی داری وجود دارد. مولینا و پریو (۲۰۱۵) طی تحقیقاتی نشان دادند که شرکت های درمانده مالی به طور قابل توجهی مطالبات تجاری خود را کاهش می دهند و تاثیر درماندگی مالی بر سیاست اعتباری، برای شرکت های حاضر در صنایع با تمرکز زیاد بیش از شرکت های حاضر در صنایع با تمرکز کم است.

۴- روش شناسی پژوهش

روش تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ اجرا پس رویدادی و در بررسی رابطه متغیرها همبستگی است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش رگرسیون خطی چند متغیره و از روش داده های ترکیبی استفاده شد. استفاده می گردد.

داده کاوی پرداختند و به طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد که متغیرهای دارای درماندگی مالی حاصل از صورت های مالی حسابرسی شده دارای بار اطلاعاتی مناسبی برای پیش بینی تغییر حسابرس شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار تهران هستند و با استفاده از آنها و تکنیک های داده کاوی می توان مدل هایی با کارایی مناسب برای پیش بینی تغییر حسابرس شرکت ها ایجاد یا ارائه کرد.

پزشکیان و حسینی ازان اخاری (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی رابطه مدت تصدی حسابرس با کیفیت حسابرسی پرداختند. نتایج نشان داد که بین کیفیت حسابرسی و دو متغیر دوره تصدی حسابرس و اندازه موسسه حسابرسی، رابطه معنی داری وجود دارد؛ اما اندازه موسسه حسابرسی، رابطه بین کیفیت حسابرسی و دوره تصدی حسابرس را افزایش نمی دهد.

۲-۳- تحقیقات خارجی

سیمون لار و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی حسابرسی صورت های مالی در پیشگیری از تقلب و فساد مالی پرداختند. مسئولیت حسابرس این است که عملیات حسابرسی طبق استانداردهای حسابرسی باید به گونه ای طراحی شود که از نبود تحریف با اهمیت ناشی از تقلب یا اشتباه در صورت های مالی اطمینان معقولی بدست آید. اگرچه حسابرسی می تواند عاملی بازدارنده محسوب شود، اما مسئولیت پیشگیری از تقلب و اشتباه به عهده حسابرس نیست و نمی تواند باشد. بنابراین مسئولیت اصلی پیشگیری و کشف تقلب و اشتباه با مدیریت واحد مورد رسیدگی است. نتیجه تحقیق حاکی از آن است که حسابرسان با توجه به رسیدگی های که انجام داده اند باعث شدند که از فساد مالی و تقلب جلوگیری کنند.

کالور و همکاران^۲ (۲۰۱۹) این پژوهش بررسی می کند که آیا سرمایه گذاران چنین درک می کنند که کیفیت حسابرسی باید در دوران بحران مالی کاهش یابد؟ نتایج پژوهش نشان میدهد که افزایش در محتوای اطلاعاتی هیچ ارتباطی با اندازه حسابرسی و استقلال حسابرس ندارد. بررسی بیشتر بیانگر این موضوع است که کاهش در محتوای اطلاعاتی اعلامیه های سود توسط کاهش کلی در غنای محتوای اطلاعات در دوران بحران مالی هدایت نمی شود و تحت تاثیر آن نیست. به طور کلی، نتایج ما نشان از یک یافته و شواهد قوی از افزایش در کیفیت حسابرسی درک شده در طول بحران مالی جهانی در بین شرکتهای مالی و غیر مالی آمریکایی است.

پرساکیس و همکاران^۳ (۲۰۱۹)، طی بحران مالی جهانی کیفیت حسابرسی با عوامل نهادی حمایت از سرمایه گذاران،

نمونه آماری

جامعه آماری تحقیق، کلیه شرکت‌های غیر مالی (تولیدی) پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۹۰ لغایت انتهای سال ۱۳۹۶ می باشد نمونه مورد بررسی تحقیق، مشتمل بر ۹۰ شرکت با استفاده از روش حذفی سیستماتیک بر مبنای سه معیار به شرح ذیل انتخاب می گردند:

- ۱) اطلاعات کامل و تفصیلی صورت‌های مالی سالانه هر یک از شرکت‌ها در تابلو بورس تهران در دوره ۷ ساله مورد بررسی (۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶) موجود باشد.
- ۲) شرکت‌های مورد بررسی تا پایان سال ۱۳۹۶ همچنان عضو بورس باشند.
- ۳) شرکت‌هایی که طی یکی از سال‌های مورد بررسی، معامله‌ای بر روی آن‌ها صورت نگرفته باشد از جامعه آماری حذف گردیده‌اند.

با اعمال شرایط فوق و با استفاده از روش حذفی سیستماتیک تعداد ۹۰ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شده‌اند.

۵- فرضیه‌های پژوهش

با عنایت به مبانی نظری و پژوهش‌های انجام شده، فرضیه تحقیق به شرح زیر تدوین و آزمون شده است:

فرضیه اصلی: وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و کیفیت حسابرسی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر دارد.

این فرضیه در خصوص بررسی تأثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و کیفیت حسابرسی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مطرح شده و با استفاده از فرضیه‌های زیر مورد آزمون قرار می‌گیرد:

فرضیه فرعی اول: وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و رتبه کنترل کیفیت جامعه حسابداران رسمی موسسات حسابرسی تأثیر دارد.

فرضیه فرعی دوم: وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و سهم بازار حسابرسی تأثیر دارد.

فرضیه فرعی سوم: وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و تعداد مدیران ارشد شاغل تأثیر دارد.

۶- مدل های پژوهش

مدل مربوط به فرضیه اصلی:

$$\text{Audit quality}_{it} = a_0 + a_1 FC_{it} + a_2 Ecc_{it} + a_3 Ecc_{it} * FC_{it} + a_4 size_{it} + a_5 ROA_{it} + a_6 LEV_{it} + \beta_7 Growth_{it} + \beta_8 CFO_{it} + \beta_9 loss_{it} + \beta_{10} MB_{it} + \varepsilon_{it}$$

۷- اندازه گیری متغیرهای پژوهش

۷-۱- متغیرهای وابسته

کیفیت حسابرسی (AQ)

یکی از متداول‌ترین تعریف‌ها درباره حسابرسی، تعریفی است که توسط مک‌گری^۷ (۲۰۱۳) ارائه شده است. او کیفیت حسابرسی را این‌گونه تعریف کرده است: «ارزیابی (استنباط) بازار» از احتمال این که حسابرس، نخست موارد تحریفات با اهمیت در صورت‌های مالی یا سیستم حسابداری صاحب کار را کشف کند و دیگر اینکه تحریف با اهمیت کشف شده را گزارش دهد. احتمال اینکه حسابرس موارد تحریفات با اهمیت کشف کند به شایستگی حسابرس و احتمال اینکه حسابرس موارد تحریفات با اهمیت کشف شده را گزارش کند، به استقلال حسابرس بستگی دارد. در تعریفی دیگر از این مفهوم دی آنجلو کیفیت واقعی حسابرسی مبتنی بر برداشت استفاده‌کنندگان یا به اصطلاح استنباط بازار از کیفیت حسابرسی را عنوان می‌دارد. استفاده از این تعریف در بیان کیفیت واقعی حسابرسی با این فرض اساسی صورت می‌گیرد که برداشت از کیفیت حسابرسی، منعکس‌کننده کیفیت واقعی حسابرسی است. (فهیمی و ابویی اردکان، ۱۳۹۳: ۱۹-۲۰) امکان اندازه‌گیری و مشاهده کیفیت حسابرسی قبل از انجام حسابرسی و یا در حین حسابرسی وجود ندارد؛ بنابراین برای ارزیابی کیفیت حسابرسی، به شاخص‌هایی نیاز است در این پژوهش شاخص‌های کیفیت حسابرسی عبارتند از:

Nusmwa: تعداد مدیران ارشد شاغل در موسسات حسابرسی. از فهرست موسساتی که اطلاعات تفصیلی آنان در اجرای مصوبه شورای عالی جامعه حسابداران رسمی در وب سایت اختصاصی مربوطه قرار گرفته است تعداد مدیران ارشد استخراج و سپس نسبت (درصد) تعداد مدیران ارشد شاغل در موسسه حسابرسی به تعداد کل مدیران ارشد شاغل در موسسات حسابرسی در سال مورد نظر تعیین می‌گردد.

Rqccpa: رتبه کنترل کیفیت جامعه حسابداران رسمی موسسات حسابرسی. از فهرست موسساتی که اطلاعات تفصیلی آنان در اجرای مصوبه شورای عالی جامعه حسابداران رسمی در وب سایت اختصاصی مربوطه قرار گرفته است رتبه کنترل کیفیت موسسه حسابرسی استخراج و در صورت کسب نمره "الف" برابر یک و در غیر اینصورت برابر با صفر است.

Auditor market share: سهم بازار حسابرس نحوه اندازه

گیری آن برابر است با نسبت درآمد سالانه حسابرس شرکت به جمع درآمد بازار حسابرسی. (علوم طبری و عارف منش، ۱۳۹۲: ۲۶-۳۱)

۲-۷- متغیرهای مستقل

وضعیت اقتصادی

یک متغیر مجازی است چنانچه دوره رونق اقتصادی باشد مقدار یک و دوره رکود مقدار ۰ صفر می گیرد.

محدودیت مالی

عبارت است از رتبه محدودیت مالی شرکت که بر اساس مدل کاپلان و زینگلاس اندازه گیری می شود:

$$Kz_{IR} = 17.33 - 37.486 \left(\frac{\text{Cash Holding}_{it}}{\text{Total Assets}_{it}} \right) - 15.216 \left(\frac{\text{Div}_{it}}{\text{Total Assets}_{it}} \right) + 3.394 \left(\frac{\text{Debt}_{it}}{\text{Total Assets}_{it}} \right) - 1.402 \left(\frac{M_{it}}{B_{it}} \right)$$

kz: محدودیت مالی

Cash Holding: وجه نقد نگهداری شده

Total Assets: مجموع دارایی ها

M_{it}: ارزش بازار سهام

B_{it}: ارزش دفتری سهام

Div_{it}: سود سهام نقدی

Debt_{it}: جمع بدهی ها

برای طبقه بندی شرکتها به گروههای دارای محدودیت مالی و بدون محدودیت مالی استفاده شده است. روش کار به این صورت بود که در ابتدا این شاخص را برای همه شرکتها محاسبه کرده و سپس شرکتها را به دو گروه بدون محدودیت و با محدودیت تقسیم گردیده شرکت هایی در گروه دارای محدودیت مالی قرار میگیرند که مقدار شاخص محاسبه شده آنها از میانه شاخص کل شرکتها کمتر باشد و در غیر این صورت، در گروه شرکتهای بدون محدودیت مالی قرار می گیرند.

۳-۷- متغیرهای کنترلی

size: اندازه شرکت که از طریق لگاریتم طبیعی مجموع دارایی ها شرکت اندازه گیری می شود.

leverage: درجه اهرم مالی: این نسبت از تقسیم مجموع بدهی ها بر مجموع دارایی ها به دست می آید.

ROA: نسبت بازده دارایی ها: این نسبت از تقسیم سود خالص بر کل دارایی ها بدست می آید:

Growth: رشد فروش شرکت از تغییرات فروش سال جاری نسبت به سال قبل محاسبه می شود.

CFO: جریان نقد عملیاتی شرکت

Loss: متغیر مجازی زیان شرکت بوده که در صورت وجود زیان برابر یک و در غیر این صورت برابر صفر است

MB: نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری شرکت

با توجه به ترکیبی بودن داده های پژوهش ابتدا آزمون F (آزمون چاو) به منظور انتخاب شیوه تخمین مدل از بین دو راهکار Pooling و Panel انجام می شود. در صورتی که نتایج این آزمون به انتخاب روش Panel منتهی شود، متعاقباً آزمون هاسمن برای انتخاب روش آزمون داده ها از بین دو روش اثرات ثابت و اثرات تصادفی استفاده گردید جهت رعایت اختصار صرفاً نتایج نهایی مدل ارائه می شود. (افلاطونی و نیکبخت، ۱۳۸۹).

نتایج مربوط به آزمون فرضیه فرعی اول در جدول ۱ ارائه شده است.

با توجه به آماره F و احتمال مربوط به آن می توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان ۹۹٪ معادله رگرسیون معنی دار است. نتایج مربوط به آماره دوربین- واتسون (عدم خود همبستگی جملات خطا) برای مدل نشان از استقلال نسبی داده ها دارد.

ضریب تعیین مدل بیان کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (رتبه کنترل کیفیت جامعه حسابداران رسمی موسسات حسابرسی) می باشد که مطابق با جدول ۱ ضریب تعیین مدل ۰٫۶۴، بدست آمده و این مقدار نشان می دهد که ۶۴ درصد تغییرات متغیر وابسته به متغیرهای مورد نظر در مدل مربوط می شود. چون این مقدار درجه آزادی را در نظر نمی گیرد لذا از ضریب تعیین تعدیل شده برای این منظور استفاده می شود که در این آزمون برابر ۵۹ درصد می باشد بنابراین به طور متوسط ۵۹ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می شود. با توجه به نتایج آزمون مدل و احتمال مربوط به متغیرها، متغیر تنوع محدودیت مالی (FC)، وضعیت اقتصادی (ECC) و تعامل وضعیت اقتصادی در محدودیت مالی (ECCFC) دارای احتمال کمتر از ۰٫۰۵ و در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی دار می باشند. از بین متغیرهای کمکی، متغیرهای سودآوری (ROA)، اهرم مالی (LEV)، زیان ده بودن شرکت (LOSS) و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MB)، دارای احتمال کمتر از ۰٫۰۵ و در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی دار می باشند اما متغیرهای اندازه شرکت (SIZE)، رشد فروش (GROW) و جریان نقد عملیاتی شرکت (CFO) دارای احتمال بیشتر از ۰٫۰۵، در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی دار نمی باشند لذا با توجه نقش اصلی متغیرهای محدودیت مالی، وضعیت اقتصادی و تعامل وضعیت اقتصادی در محدودیت مالی در تایید یا رد فرضیه و معناداری این متغیرها در مدل میتوان ادعا نمود وضعیت اقتصادی بر

رابطه بین محدودیت مالی و رتبه کنترل کیفیت جامعه نتایج مربوط به آزمون فرضیه فرعی دوم در جدول ۱ ارائه شده حسابداران رسمی موسسات حسابرسی تأثیر دارد بنابراین است. فرضیه فرعی اول این پژوهش تأییدی گردد.

جدول ۱- نتایج آزمون فرضیه فرعی اول

دوره برآورد: ۱۳۹۶-۱۳۹۰					
Cross-section fixed (dummy variables)					
۰,۶۴۵۲۲۵					ضریب تعیین
۰,۵۹۵۲۴۹					ضریب تعیین تعدیل شده
۱۷,۱۷۱۰۸۵					آماره F
۰					احتمال (Prob)
۲,۰۸۲۷۶۲					آماره دوربین-واتسون
متغیر توضیحی	ضریب	انحراف معیار	آماره t	احتمال	سطح اطمینان
FC	-0.00316	0.000777	-4.07207	0.0001	%۹۵
ECC	0.019239	0.00846	2.274113	0.0281	%۹۵
ECCFC	-0.00108	0.000405	-2.67407	0.0209	%۹۵
SIZE	0.012562	0.019012	0.66074	0.1375	بدون معنی
ROA	0.002285	0.00072	3.173611	0.0069	%۹۵
LEV	-0.01195	0.005092	-2.34721	0.0316	%۹۵
GROW	0.026515	0.015825	1.675513	0.0942	بدون معنی
CFO	-0.00106	0.000963	-1.09761	0.2729	بدون معنی
LOSS	-0.02472	0.006488	-3.81027	0.0002	%۹۵
MB	0.082711	0.014849	5.570139	0	%۹۵
C	-0.01995	0.003135	-6.36332	0	%۹۵

جدول ۲- نتایج آزمون فرضیه فرعی دوم

دوره برآورد: ۱۳۹۶-۱۳۹۰					
Cross-section fixed (dummy variables)					
۰,۵۲۴۰۴					ضریب تعیین
۰,۴۸۹۶۱۱					ضریب تعیین تعدیل شده
۱۵,۹۸۲۱۷					آماره F
۰					احتمال (Prob)
۱,۹۴۰۱۱۷					آماره دوربین-واتسون
متغیر توضیحی	ضریب	انحراف معیار	آماره t	احتمال	سطح اطمینان
FC	-0.00782	0.003646	-2.14372	0.0324	%۹۵
ECC	0.001257	0.000601	2.091514	0.0452	%۹۵
ECCFC	-0.004227	0.002041	-2.071044	0.0461	%۹۵
SIZE	-0.01056	0.006074	-1.73823	0.0697	بدون معنی
ROA	0.001162	0.000477	2.436059	0.015	%۹۵
LEV	-0.01295	0.006222	-2.08132	0.0377	%۹۵
GROW	0.000107	6.86E-05	1.559767	0.1184	بدون معنی
CFO	0.002653	0.00183	1.449727	0.1314	بدون معنی
LOSS	0.001613	0.001208	1.335265	0.1929	بدون معنی
MB	0.256602	0.161937	1.584579	0.0949	بدون معنی
C	-0.03852	0.01649	-2.33608	0.0197	%۹۵

با توجه به آماره F و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان ۹۹٪ معادله رگرسیون معنی‌دار است. نتایج مربوط به آماره دوربین- واتسون (عدم خود همبستگی جملات خطا) برای مدل نشان از استقلال نسبی داده‌ها دارد.

ضریب تعیین مدل بیان کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (سهم بازار حسابرس) می‌باشد که مطابق با جدول ۲ ضریب تعیین مدل ۰٫۵۲ بدست آمده و این مقدار نشان می‌دهد که ۵۲ درصد تغییرات متغیر وابسته به متغیرهای مورد نظر در مدل مربوط می‌شود. چون این مقدار درجه آزادی را در نظر نمی‌گیرد لذا از ضریب تعیین تعدیل شده برای این منظور استفاده می‌شود که در این آزمون برابر ۴۸ درصد می‌باشد بنابراین به طور متوسط ۴۸ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. با توجه به نتایج آزمون مدل و احتمال مربوط به متغیرها، متغیر تنوع محدودیت مالی (FC)، وضعیت اقتصادی (ECC) و تعامل وضعیت اقتصادی در محدودیت مالی (ECCFC) دارای

احتمال کمتر از ۰٫۰۵ و در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی داری باشند. از بین متغیرهای کمکی، متغیرهای سودآوری (ROA) اهرم مالی (LEV)، دارای احتمال کمتر از ۰٫۰۵ و در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی داری باشند اما متغیرهای اندازه شرکت (SIZE)، زیان ده بودن شرکت (LOSS) رشد فروش (GROW)، جریان نقد عملیاتی شرکت (CFO) و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MB)، دارای احتمال بیشتر از ۰٫۰۵ و در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی داری نمی‌باشند لذا با توجه به نقش اصلی متغیرهای محدودیت مالی، وضعیت اقتصادی و تعامل وضعیت اقتصادی در محدودیت مالی در تایید یا رد فرضیه و معناداری این متغیرها در مدل می‌توان ادعا نمود وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و سهم بازار حسابرس تاثیر دارد بنابراین فرضیه فرعی دوم این پژوهش تاییدی می‌گردد.

نتایج مربوط به آزمون فرضیه فرعی سوم در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳- نتایج آزمون فرضیه فرعی سوم

دوره برآورد: ۱۳۹۶-۱۳۹۰					
Cross-section fixed (dummy variables)					
۰٫۴۷۸۵۱					ضریب تعیین
۰٫۴۴۶۱۳					ضریب تعیین تعدیل شده
۱۱٫۳۸۵۰۹					آماره F
۰					احتمال (Prob)
۲٫۲۷۴۲۸۷					آماره دوربین- واتسون
متغیر توضیحی	ضریب	انحراف معیار	آماره t	احتمال	سطح اطمینان
FC	-0.29763	0.094816	-3.13903	0.0075	۹۵٪
ECC	0.009773	0.00632	1.546361	0.1224	بدون معنی
ECCFC	0.194341	0.175112	1.10981	0.2674	بدون معنی
SIZE	0.002516	0.001122	2.242424	0.0252	۹۵٪
ROA	0.024247	0.004627	5.240329	0	۹۵٪
LEV	0.058542	0.057843	1.012084	0.2754	بدون معنی
GROW	0.051641	0.020552	2.512699	0.0122	۹۵٪
CFO	-0.00123	0.001408	-0.87145	0.5027	بدون معنی
LOSS	-0.07679	0.03401	-2.25795	0.0242	۹۵٪
MB	0.002391	0.001104	2.165761	0.0353	۹۵٪
C	0.001619	0.000549	2.948998	0.0033	۹۵٪

با توجه به آماره F و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان ۹۹٪ معادله رگرسیون معنی‌دار است. نتایج مربوط به آماره دوربین- واتسون (عدم خود

همبستگی جملات خطا) برای مدل نشان از استقلال نسبی داده‌ها دارد.

بهادار تهران پرداخته شد نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها حاکی از معناداری متغیرهای محدودیت مالی، وضعیت اقتصادی و تعامل وضعیت اقتصادی در محدودیت مالی در فرضیه‌های فرعی اول و دوم و در نتیجه تأثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی با رتبه کنترل کیفیت جامعه حسابداران رسمی موسسات حسابرسی و سهم بازار حسابرس داشت. همچنین نتایج مربوط به فرضیه فرعی سوم حاکی از عدم معناداری متغیرهای وضعیت اقتصادی و تعامل وضعیت اقتصادی در محدودیت مالی در مدل و در نتیجه عدم تأثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و تعداد مدیران ارشد شاغل بود بنابراین با توجه به تأثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و دو شاخص از سه شاخص مورد بررسی برای کیفیت حسابرسی می‌توان ادعا نمود وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و کیفیت حسابرسی تأثیر دارد. با توجه به علامت ضریب متغیرها در مدل نتایج حاکی از تأثیر منفی محدودیت مالی بر کیفیت حسابرسی دارد به عبارتی می‌توان ادعا نمود مدیران شرکت‌هایی که دچار محدودیت مالی می‌شوند، به منظور تأمین مالی ممکن است به دستکاری اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی اقدام کنند بنابراین موسسات حسابرسی را انتخاب می‌نمایند که از کیفیت پایین‌تری برخوردارند و وضعیت اقتصادی کشور نیز بر این انتخاب تأثیر دارد یکی از مهمترین محدودیت‌هایی پژوهش حاضر، کمبود پژوهش‌های مشابه داخلی و خارجی در خصوص این پژوهش است که محقق را در مقایسه یافته‌های خود با محدودیت مواجهه میکند.

با توجه به وجود رابطه منفی بین محدودیت مالی با کیفیت حسابرسی و همچنین تأثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه مذکور به سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران مالی توصیه می‌گردد تا در هنگام خرید و ارزیابی سهام شرکت‌ها به معیارهای کیفیت حسابرسی توجه کنند؛ زیرا محدودیت مالی با کیفیت حسابرسی تأثیر دارد همچنین وضعیت اقتصادی را نیز در نظر بگیرند. با توجه به اهمیت کیفیت حسابرسی و محدودیت در تأمین مالی، و تأثیر سایر متغیرهای تأثیرگذار بر رابطه مذکور انجام پژوهش‌های بیشتر در این موارد پیشنهاد می‌شود: مطالعه تأثیر سایر معیارهای کیفیت حسابرسی مانند رتبه کیفیت مؤسسات حسابرسی، اندازه‌گیری محدودیت در تأمین مالی با استفاده از معیارها و الگوهای دیگر مانند شاخص وایتد و وو (WW)، بررسی تأثیر هزینه نمایندگی در رابطه بین کیفیت حسابرسی و محدودیت در تأمین مالی، بررسی اثر سایر متغیرها مانند عدم تقارن اطلاعات در محدودیت در تأمین مالی،

ضریب تعیین مدل بیان‌کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (تعداد مدیران ارشد شاغل) می‌باشد که مطابق با جدول ۳ ضریب تعیین مدل ۰,۴۷ بدست آمده و این مقدار نشان می‌دهد که ۴۷ درصد تغییرات متغیر وابسته به متغیرهای مورد نظر در مدل مربوط می‌شود. چون این مقدار درجه آزادی را در نظر نمی‌گیرد لذا از ضریب تعیین تعدیل شده برای این منظور استفاده می‌شود که در این آزمون برابر ۴۴ درصد می‌باشد بنابراین به طور متوسط ۴۴ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. با توجه به نتایج آزمون مدل و احتمال مربوط به متغیرها، متغیر تنوع محدودیت مالی (FC) دارای احتمال کمتر از ۰,۰۵ و در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی‌دار می‌باشد. اما متغیرهای وضعیت اقتصادی (ECC) و تعامل وضعیت اقتصادی در محدودیت مالی (ECCFC) دارای احتمال بیشتر از ۰,۰۵ و در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی‌دار نمی‌باشند. از بین متغیرهای کمکی، متغیرهای اندازه شرکت (SIZE)، سودآوری (ROA)، زیان ده بودن شرکت (LOSS)، رشد فروش (GROW) و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MB)، دارای احتمال کمتر از ۰,۰۵ و در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی‌دار می‌باشند اما متغیرهای اهرم مالی (LEV) و جریان نقد عملیاتی شرکت (CFO) دارای احتمال بیشتر از ۰,۰۵ در سطح اطمینان ۹۵٪ در مدل معنی‌دار نمی‌باشند لذا با توجه به نقش اصلی متغیرهای وضعیت اقتصادی و تعامل وضعیت اقتصادی در محدودیت مالی در تایید یا رد فرضیه و معناداری این متغیرها در مدل میتوان ادعا نمود وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و تعداد مدیران ارشد شاغل تأثیر ندارد بنابراین فرضیه فرعی سوم این پژوهش تأیید نمی‌گردد.

۸- بحث و نتیجه‌گیری

شرایط اقتصادی در کشور همواره روند صعودی و بهبود ندارد. در برخی دوره‌ها شاهد رشد و رونق اقتصادی و در برخی دوره‌ها شاهد بحران و رکود اقتصادی هستیم. شرایط اقتصادی می‌تواند تأثیرات متفاوتی بر شرکت‌ها داشته باشد. در شرایط بروز بحران مالی، از آنجایی که تصمیمات به موقع و اثر بخش در زمینه مالی از ارزش بالایی برخوردار می‌باشد، بنابراین لازم است تا کیفیت اطلاعات حسابرسی که به عنوان مبنای مناسب و زیربنایی برای پیش‌بینی‌های مالی، تصمیمات صحیح در راستای استفاده بهینه از منابع و کاهش هزینه‌ها می‌باشند، مورد توجه قرار گیرد. در این پژوهش به بررسی تأثیر وضعیت اقتصادی بر رابطه بین محدودیت مالی و کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق

بررسی عوامل ایجادکننده محدودیت در تأمین مالی و ارائه راهکار برای برطرف کردن آنها.

فهرست منابع

- * سجادى سيد حسين و همكاران، (۱۳۹۱). تأثیر تداوم انتخاب حسابرِس بر کیفیت حسابرِس. مجله پیشرفت های حسابرِس، چهارم ۱۳۹۱، ۱، ۸۱-۱۱۰.
- * صالحی، مهدی و زمانی مقدم، سمانه (۱۳۹۴).
- * رابطه بین کیفیت حسابرِس با نسبت نقدینگی، بازده سرمایه در گردش و ضریب سهام، پژوهشهای حسابداری مالی و حسابرِس، سال هفتم، شماره ۲۸، صص ۷۴-۵۷، ۰.
- * صالحی، مهدی، موسوی شیرینی، محمود و سدیرنوغانی، حجت (۱۳۹۲). بررسی رابطه‌ی حقالزحمه حسابرِس و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، سال پنجم، شماره ۲۰، صص ۲۱-۱.
- * عرب صالحی مهدی و میرزایی مهدی (۱۳۹۵) کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت حسابرِس، حسابدار رسمی، شماره سی و سوم، صص ۵۳-۵۰.
- * عباس زاده، محمد رضا، صالحی، محمد، حسینی پور، رضا (۱۳۹۶) فراتحلیل عوامل موثر بر اظهار نظر حسابرِس تعدیل شده، نشریه پژوهش های کاربردی در گزارش های مالی، دوره ۶، شماره ۱.
- * کمیته تدوین استانداردهای حسابرِس (۱۳۸۹). استانداردهای حسابرِس، سایر خدمات اطمینان بخشی و خدمات مرتبط، تهران: انتشارات سازمان حسابرِس.
- * مهرانی، ساسان، کامیابی، یحیی، غیور، فرزاد (۱۳۹۷) اثر چرخه بازار سرمایه بر رفتارها یالگوهای پیشینی نی درماندگی مالی، فصلنامه دانش حسابداری، دوره ۸، شماره ۲.
- * منصورفر، غلامرضا، غیور، فرزاد (۱۳۹۵) بررسی اثر تعدیلگر کیفیت سود در پیشبینی درماندگی مالی شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه راهبرد مدیریت مالی، سال چهارم، شماره ۱۵.
- * Cheng, F., Hope, O., Li, Q., Wang, X. (2011). "Financial reporting quality relate to investment efficiency?". Journal of Accounting and Economics, Vol. 48 (2-3), PP. 112-131
- * Chen, Tao, Xie, Lingmin, Zhang, Yuanyuan. (2018). How does analysts' forecast quality relate to corporate investment efficiency?, Journal of Corporate Finance; doi:10.1016/j.jcorpfin.2016.12.010.
- * Kalor, L., Duckworth, A. L., Heckman, J. J., & Ter Weel, B. (2019). The economics and psychology of personality traits. Journal of human Resources, 43(4), 972-1059.
- * Pvisa kis & Xiang a, Zhang Chen (2019). Corporate governance, social responsibility information disclosure, and enterprise value in China, Journal of Cleaner Production, pp. 1-10
- * افلاطونی عباس و نیکبخت لیلی، (۱۳۸۹). کاربرد اقتصادسنجی در تحقیقات حسابداری. مدیریت مالی و علوم اقتصادی.
- * ابراهیمی سید کاظم، بهرامی نسب علی، باغیان جواد (۱۳۹۶) تأثیر کیفیت حسابرِس و رعایت حقوق سهامداران بر احتمال گزارشگری متقلبانه، مجله دانش حسابرِس، سال هفدهم، شماره ۶۹
- * ابراهیمی، سید کاظم، بهرامی نسب، علی، کریمی، اسحاق (۱۳۹۷) ارتباطات سیاسی، کیفیت حسابرِس، بحران مالی، هزینه های نمایندگی، فصلنامه دانش حسابرِس، سال هجدهم، شماره ۷۳.
- * اعتمادی، حسین، سلمان، لطفی (۱۳۹۴) پیش بینی تغییر حسابرِس با استفاده از متغیرهای درماندگی مالی: رویکرد داده کاوی، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرِس، دوره ۸، شماره ۲۹، صص ۱۲۵-۱۴۸.
- * پزشکیان، سید علیرضا، حسینی ازان اخاری، سید مهدی (۱۳۹۳) رابطه مدت تصدی حسابرِس با کیفیت حسابرِس، نشریه دانش حسابرِس، جلد ۱۷، شماره ۶۷، صص ۲۳۵-۲۶۴.
- * حساس یگانه، یحیی، و داداشی، ایمان (۱۳۸۹). بررسی اثر حاکمیت شرکتی بر اظهار نظر حسابرِس مستقل، مجله حسابداری مدیریت، ۳(۵)، ۷۳-۶۵.
- * حمیدیان، محسن، تقی زاده، نفیسه (۱۳۹۷) کیفیت حسابرِس، حمایت از سرمایه گذاران و مدیریت سود در دوران بحران مالی، فصلنامه دانش حسابرِس، شماره ۱، تابستان.
- * حمیدیان، محسن، اسدی مشیزی، محمد حسین (۱۳۹۵) چرخه عمر و ریسک سقوط قیمت سهام با تاکید بر نقش درماندگی مالی و عملکرد مالی، پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار، دوره ۷، شماره ۱۳، صص ۱۳-۲۸.
- * دارابی، روبا، چناری بوکت، حسن، محمودی خاتمی، مرجان (۱۳۹۵) تاثیر تخصص در صنعت، دوره تصدی حسابرِس و استقلال حسابرِس بر ریزش قیمت سهام، فصلنامه پژوهش های حسابداری مالی و حسابرِس، دوره ۸، شماره ۳۲، صص ۱۱۹-۱۳۸.

- * Magina A., (2017)., Accounting, Theory. London, Harcourt, Brace, & Company.,
- * Molina, R., and Perou P., (2015), "An empirical evolution of accounting income numbers", J Account Res: 159-178.
- * McGee Yoon and Tarangelo (2013). "The Timeliness of Financial Reporting: An Empirical Legal Study of Russian Banks", Hastings Business Law Journal, Vol. 9, No. 2, pp. 303-326.
- * Perols and Lougee (2011). "The Between Earnings Management and Financial Statement Fraud", Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting, Vol. 27, pp. 53.
- * Len, M. D. P. (2018). A review of the theories of corporate social responsibility: Its evolutionary path and the road ahead. International Journal of management reviews, 10(1), 53-73.
- * Simoon, T & Moonitz, M. Atoicd .S (2019) A Tentative Set of Broad Accounting Principles For Business Enterprises: Accounting Research Study No 3), p. ix.

یادداشت‌ها

- ¹ Simoun lar et al
- ² Kalwer et al
- ³ Perskis et al
- ⁴ Chi et al
- ⁵ Chong & et al
- ⁶ Maggina
- ⁷ McGee